

Округли сто: ЕВРОПА НА РАСКРШЋУ: Нови зидови
или уједињена Европа, Историјски институт САНУ,
Београд 28-29. Април 1999. године.

У Београду је 28. и 29. априла 1999. године, у организацији Историјског института САНУ, одржан међународни округли сто чија је тема била "Европа на раскршћу: нови зидови или уједињена Европа". И поред огромних тешкоћа, препрека и ризика, јер се округли сто одржавао за време агресије НАТО савеза на СР Југославију, у Београду се, поред реномираних домаћих учесника, окупило 26 научних радника из 13 земаља света (Аустрије, Бугарске, Велике Британије, Грчке, Израела, Италије, Јапана, Немачке, Румуније, Русије, Финске, Француске и Украјине) да разговара о искушењима европског духа, будућности Европе, Европе без зидова и отворених граница, Европе нација, Европе у којој ће се слободно размењивати мисли, нова техничко-технолошка и научна достигнућа. Сигурно је да је окупљање овако великог броја угледних историчара, филозофа, социолога, историчара културе и других стручњака из области хуманистичких наука у Београду, управо у то време, било и гест солидарности са колегама и целокупним становништвом СР Југославије. То је био вид протеста оних који се не слажу са политиком учена и ултиматума. То је био глас разума, глас научника против безумља и једноумља.

Поздрављајући учеснике округлог стола, др Славенко Терзић, директор Историјског института САНУ, истакао је у својој уводној речи да: *"У Београд данас из иностранства долазе само истински независни интелектуалци - забринути за будућности Европе и европској идентитету, они којима је искрено сјало до Европе без граница и без блоковских, културних и религијских зидова"*. Он је нагласио да је нада организатора да ће тај округли сто и размена историјских знања допринети бољем разумевању међу народима и државама, као и међу различитим културама.

Учесницима Округлог стола успешан рад пожелео је и председник Српске академија наука и уметности, академик Дејан Медаковић. Он је истакао да се не сме сумњати у победу истине и вечитих начела људске правде, истичући упозоравајуће стихове великог песника Ови-

дија: "Сѝани на ѝуѝ ѝочецима; касно се лек набавља, кад су зла у дугом оклевању ојачала".

Чини се да дух којим је био прожет овај Округли сто најбоље осликавају речи сер Алфреда Шермана, познатог енглеског публицисте, који је нагласио да изрека "Када оружје говори, музе утихну" није сасвим тачна. Глас музе Клио готово увек се може чути, јер историја траје, у њој су испреплетане прошлост, садашњост и будућност; будућност Европе одредиће њена прошлост и садашњост, док су сви људи живи део историје. И управо је то и био циљ једног оваквог научног окупљања у тренутку ратне акције: да се судбина СР Југославије посматра као део судбине Европе као целине, европске културе, европске цивилизације. У тим оквирима се кретала расправа, која је покушала да да одговоре на нека од следећих питања: Куда иде Европа? У чему је смисао европских интеграционих процеса? Да ли се уместо јединствене Европе нације, у срцу Европе ствара један нови зид који ће отворити епоху дуготрајне нестабилности? Да ли је хуманистичка либерална и демократска традиција још увек пристуна у Европи или је у потпуности нестала? Где је будућност југоисточне Европе?

Један део реферата био је посвећен размишљањима о уједињеној Европи: академик Манфред Бур (Берлин): *За уједињену Европу култура*; академик Чедомир Попов (Нови Сад): *Уједињавање свеѝа - демократѝски или насилно*; др Врбан Тодоров (Софија): *Евроѝа конфликтѝа и/или уједињена Евроѝа*; академик Михаило Марковић (Београд): *Смисао глобализације*; Жан Пјер Арињон (Париз): *Евроѝа на раскришћу: нови зидови или уједињена Евроѝа*. Мада исказан различитим речима, заједнички закључак био је да се, у овом часу, отпор оног европског света, који је изнедрио идеје хуманизма, разума, демократије и равноправности људи и народа, показао немоћан, те да су га преправиле и културно, политички и економски угушиле варваризоване тековине његове сопствене цивилизације.

Дабоме да су проблеми Балкана били једно од основних питања разматраних на овом скупу. Академик Милорад Екмечић (Београд) поднео је изузетно надахнуто саопштење под насловом *Сѝабилносѝ Балкана и Срби*; проф. др Антон Прванов (Софија) говорио је о геополитичком положају Балкана и његовом односу према Европи; проф. др Тетсуја Сахара (Токио) посветио је своје излагање национализмима на Балкану деведесетих година овога века, наглашавајући да је поново на сцени старо правило "Завади, па владај"; проф. др Јанис Моциос (Јањина) саопштио је своје виђење региона Балкана у европском контексту, а др Мери Босис (Атина) о сигурности на Балкану, указивању на проблеме и могућа решења, а др Јонко Јотов (Софија) питању да ли се Балкан налази на правцу стабилности и међусобне сарадње.

Колеге из Москве др Наталија Нарочницка, др Јелена Гускова, др Евгениј Кожокин, др Константин Никофоров и Игор Михаилов покушали су да објасне ставове и позицију Русије у југословенској кризи, и изговорили су доста критичких тонова према актуелној руској спољној политици.

Веома запажено било је излагање др Петара Бахмајера из Института за јужну и југоисточну Европу из Беча, који је говорио о аустријско-српским односима у контексту "новог светског поредка", истакавши да "само савез словодних националних држава може да заштити независност Европe и да очува европску културу. Аустрија има мисију да овоме допринесе уколико обнови своју сарадњу са Србијом и другим народима југоисточне и источне Европe". У истом духу било је и интонирано и саопштење др Волфганга Албрехта из Берлина, који је говорио о томе да се богатство Европе налази управо у разнородности и разноликости култура народа који је чине. И колеге са универзитета у Хелсинкију проф. др Јирки Лоима и проф. др Марку Туканен истакли су да се решење актуелних проблема може тражити само у једнакости европских нација, те да свака нација има право на своју сопствену традицију, културу, руководство које сама одабере, као и на своју историју, и то право им нико нити може нити сме отуђити.

Др Џон Бурнс из Лондона изнео је став да је политика земаља Европске уније и САД према Србији изузетак од свих правила, др Василе Шандру (Букурешт) указао је на чињеницу да суверенитет народа и држава готово више не постоји, а проф. др Павел Рудјак (Кијев) говорио је о новим "зидовима" у Европи.

Др Панајотис Харитос, са Родоса, доктор међународног права и председник адвокатске коморе Додеканеза, детаљно је анализирао које су све норме међународног права прекршене нападом НАТО савеза на СР Југославију, у излагању које је насловио "Злочин против Југославије: 100 кршења одредаба међународног права". Проф. др Смиља Аврамов (Београд) изнела је мишљење да је данас срушен међународни поредак, грађанска на тековинама Другог светског рата, исто као што је Друштво народа срушено после инвазије Етиопије, а проф. др Доменико Лосурдо (Урбино) упоредио је Београд са Стаљинградом, говорећи о томе како је империјализам САД разорио Југославију.

Велику пажњу изазвала су излагања академика Никше Стипчевића *Европа, Америка и НАТО*, академика Љубомира Тадића *Рајна агресија као бизнис или цивилизовани варваризам*, и проф. др Драгана Недељковића *Западна Европа у огледалу социјалне невесте*.

Наступи француских колега др Жана Беса из Париза, који је говорио о неприципјелности француске политике у оквирима европске идеократије и проф. др Жан Пол Бледа из Стразбура, насловљено само *Мојим пријатељима Србима*, уверила су све присутне да у Француској није мртва добро позната Де Голова идеја о Европи-нација, за којом треба тежити, насупротив актуелним процесима америчке глобализације и доминације.

Готово сви учесници расправе истакли су да актуелни тренутак представља праву историјску прекретницу, да се налазимо на раскршћу где се одређују правци развитка Европе и света за године које долазе, те да треба добро проучити историјско искуство Европе да би се могла разумети савремена збивања и наслутити могуће последице.

Са Округлог стола објављен је и Зборник радова, у коме су,

орио о н
идеократ
Мојим при
није мрт
треба те
доминан
представ
где се од
да треба
разумети

поред саопштења изнетих на скупу (већином на страним језицима, тако да су доступни и читалачкој публици у свету), објављена и писма солидарности која су колеге широм света упућивале својим пријатељима и колегама у СР Југославији за време агресије НАТО савеза. Међу њима су писма сарадника Института за славистику Руске академије наука, сарадника Института за руску историју Руске академије наука, сарадника Института за историју Украјинске академије наука, као и појединаца као што су проф. др Ардуина Ањелија са Универзитета у Трсту, проф. др Хозе Барата-Муре са Универзитета у Лисабону и многих других. Као прилог књизи објављен је и *Ајел инџелекџиуалцима целоџ светиа*, који су упутили учесници Округлог стола "Европа на раскршћу: нови зидови или уједињена Европа" и читав колектив Историјског института САНУ.

Уверени смо да ће ова књига бити макар мали искорак, у правцу бољег разумевања и веће толеранције међу народима и културама, јер су искуства историчара и историјске синтезе поуздан пут за правилније и дубље сагледавање садашњих збивања и зато могу бити, ако се правилно примене, добре смернице за бољу будућност.

Мр Ема МИЉКОВИЋ-БОЈАНИЋ